

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)

e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rec.:] Władysław Zawisłak, *Wielka próba : wspomnienia więzienne 1946-1949*; wstęp Tomasz Gąsowski ; przedmowa Wojciech Hausner. – Kraków : Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; Księgarnia Akademicka, 2001. – 134, [1] s.

Książka wspomnieniowa pt. *Wielka próba : wspomnienia więzienne 1946-1949* autorstwa mgra inż. Władysława Zawisłaka (ur. 1922 r. w Krakowie), w czasie II wojny żołnierza AK, uczestnika akcji „Burza”, harcerza Szarych Szeregów a następnie po II wojnie – konspiratora antykomunistycznego podziemia młodzieżowego po II wojnie (współorganizator i komendant starszoharcerskiej niezależnej organizacji o nazwie „Polska Straż Przednia”) obejmuje jego relację na temat jego osobistych doświadczeń jako ofiary komunistycznego aparatu terroru, z począwszy od swego aresztowania (18 sierpnia 1946), poprzez śledztwo w UBP przy pl. Inwalidów w Krakowie, rozprawę sądową, aż po pobyt w kolejnych więzieniach w Krakowie przy ul. Montelupich oraz w Rawiczu. Dzieło posiadające osobne słowo pt. *Od autora*, podzielono na czternaście rozdziałów, tematycznych, przedstawiających kolejno chronologicznie kolejne etapy „wzienne” w biografii W. Zawisłaka (*Aresztowanie, Na Czerwonej Chirurgii, Powrót na Plac Inwalidów, Początek śledztwa, Zmiana ekipy, Koniec izolacji, Niebezpieczny Wersal, Więzienie Montelupich, Rozprawa, Ostatnie miesiące na Montelupich, Więzienie karne w Rawiczu, Na Czerwonym Pawilonie, Pawilon roboczy, Drugie spotkanie z wolnością*). Tekst pisany żywym, potoczystym językiem literackim z wartkimi dialogami, z dramatyczną narracją – powieść akcji, zachowując przy tym walory dokumentacyjne. Książka została zaopatrzona we *Wstęp* znanego krakowskiego historyka Tomasza Gąsowskiego oraz *Przedmowę* Wojciecha Hausnera, harcmistrza. Publikacja posiada 22 ilustracje czarno-białe oraz *Indeks osób*. Dzieło pt. *Wielka próba : wspomnienia więzienne 1946-1949* posiada walory poznawcze (dokumentacyjne), estetyczne, literackie (literatura faktu) oraz edukacyjne, przydatne w edukacji historycznej, wychowaniu patriotycznym i wychowaniu harcerskim. Unikatowe, oryginalne, bezpośrednie relacje ofiary komunizmu, świadka epoki, antykomunistycznego „harcera niezłomnego”, wiernego Bogu i Ojczyźnie, zasługują na

uwagę nie tylko jako ważne źródło dla historyków dziejów najnowszych, regionalistów, ale także jako materiał pomocniczy dla wykładowców, nauczycieli historii i edukacji regionalnej, harcmistrzów, instruktorów harcerskich, harcerzy, uczniów, studentów, miłośników polskości. Warto zaznaczyć na marginesie, że jakby drugą częścią omawianej tu publikacji jest inne dzieło Władysława Zawisłaka pt. *Na jej zew... Relacje i konfrontacje po latach* (Kraków 2011), w którym autor kontynuuje swoje wspomnienia dotyczące konspiracyjnej działalności skautingowej (harcerskiej) w Szarych Szeregach (1939-1945) i po II wojnie.

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] *A Great Trial : Prison Memoirs 1946-1949*

Abstract (Summary):

This book of memoirs entitled *A Great Trial : Prison Memoirs 1946-1949* (in Polish: *Wielka próba : wspomnienia więzienne 1946-1949*) has been written by Władysław Zawisłak [Władysław Zawisłak] (1922 -), a prisoner of communist regime in Poland at the postwar time. The memoirs concern the life of a Polish scout, a member of the so called "Grey Ranks" ("Grey Files") and of the Home Army at the time of the Second World War, but the author focuses mainly on the postwar Polish underground, an anti-communist youth organization after World War II in Poland. He was a founder and a chief of one independent scouting organization – "The Polish Vanguard Watch". The author was arrested by the communist police in Poland in 1946. He describes his arrest, his political trial and being a political prisoner in Krakow and in Rawicz. The book has been published in Polish.

Key words:

history, Władysław Zawisłak (1922 -), memoirs, scouting, Grey Ranks, Grey Files, Polish underground, the Home Army, anti-communist youth underground after World War II in Poland, an independent scouting organization - "The Polish Vanguard Watch", the communist police in Poland, arrest, a prison in Krakow, a prison in Rawicz,

Słowa-klucze:

historia, Władysław Zawisłak (1922-), wspomnienia, harcerstwo, Szare Szeregi, polskie podziemie, Armia Krajowa, antykomunistyczne podziemie młodzieżowe po II wojnie w Polsce, harcerska niezależna organizacja „Polska Straż Przednia”), komunistyczna policja w Polsce, aresztowanie (1946), więzienie w Krakowie, więzienie w Rawiczu,

Bibliografia (Bibliography):

Zawisłak Władysław, *Wielka próba : wspomnienia więzienne 1946-1949* / Władysław Zawisłak ; wstęp Tomasz Gąsowski ; przedmowa Wojciech Hausner. – Kraków : Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; Księgarnia Akademicka, 2001. – 134, [1] s. ; 24 cm. – (Biblioteka Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego ; t. 16) Tom 16